

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

КОЛЕКТИВНЕ МУЗИЧЕННЯ

ШУМОВИЙ ОРКЕСТР

Програма
для музичної школи, музичного
відділення початкового спеціалізованого
мистецького навчального закладу
(школи естетичного виховання)

Київ 2006

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру
навчальних закладів культури і мистецтв України

КОЛЕКТИВНЕ МУЗИЧЕННЯ ШУМОВИЙ ОРКЕСТР

Програма для музичної школи, музичного відділення
початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу
(школи естетичного виховання) – Київ: “Фірма “ІНКОС”, 2006 – 36 ст.

- Укладачі: **Ж. В. Борисович** – методист вищої категорії Харківського обласного навчально-методичного центру підвищення кваліфікації працівників культосвітніх закладів, викладач Дергачівської дитячої музичної школи
Г. В. Дюміна – викладач-методист дитячої школи мистецтв № 2 ім. П. Чайковського м. Харкова
М. В. Кочарян – викладач-методист дитячої музичної школи № 1 ім. Л. Бетховена м. Харкова
Л. М. Лисенко – викладач дитячої школи мистецтв № 4 ім. М. Леонтовича м. Харкова
Н. О. Пашнева – викладач дитячої музичної школи при середній загальноосвітній школі № 73 м. Харкова
- Рецензенти: **Г. А. Смаглій** – викладач-методист Харківського музичного училища ім. Б. Лятошинського
Г. Г. Газдюк – викладач Харківського державного університету мистецтв ім. І. Котляревського, кандидат мистецтвознавства
Н. І. Шурігіна – викладач-методист дитячої музичної школи № 3 ім. В. Косенка м. Києва
- Відповідальний
за випуск **Н. І. Смольська**
- Редактор **Л. М. Трачук**

© Державний методичний центр
навчальних закладів культури і
мистецтв України, 2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Уміння грати на “елементарних” шумових дитячих інструментах слід визнати однією з важливих, активних і доступних форм комплексного розвитку учнів. Значний інтерес до цієї форми колективної творчості визначив необхідність створення навчальної програми “Шумовий оркестр” для учнів музичних шкіл, музичних відділень початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання).

Відповідно до Типових навчальних планів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання), затверджених наказом Міністерства культури і туризму України від 18.07.2006 р. № 570/0/16-06, заняття із шумового оркестру проводяться в межах предмета “Колективне музичення”. Кількісний склад груп із оркестру становить у середньому 6 осіб, це переважно учні, які навчаються в інструментальних класах або у класі народної музики.

Для зручності користування навчальною програмою “Колективне музичення. Шумовий оркестр” запропоновано наступну структуру. У Пояснювальній записці зазначено:

- мета та завдання навчального предмета “Колективне музичення. Шумовий оркестр”;
- особливості організації навчально-виховного процесу;
- використання новітніх методик інтенсивного навчання;
- основні завдання керівника оркестру;
- рекомендації щодо комплектування шумового оркестру;
- основні способи та прийоми гри на інструментах шумового оркестру;
- перелік та зміст форм контролю;
- організація обліку успішності.

У Програмі викладено два варіанти загальних вимог до навчання:

- з дворічним строком навчання;
- з трирічним строком навчання.

Поділ на різні терміни навчання зроблено з урахуванням, головним чином, вікових особливостей учнів.

У наступних розділах “**Строк навчання дворічний. Загальні вимоги**” та “**Строк навчання трирічний. Загальні вимоги**” по кожному року навчання визначено орієнтовний обсяг музично-теоретичних знань та практичних навичок, якими має володіти оркестрант на кожному етапі навчання.

У кожному з цих розділів зазначено:

- музично-теоретичні відомості (нотна грамота);
- розвиток почуття метроритму;
- розвиток навичок гри в оркестрі;
- виховання творчих навичок;
- орієнтовний річний план;
- контрольні заходи;
- орієнтовний репертуар.

До орієнтовних репертуарів включено обробки дитячих, народних пісень і танців; різні за стилем, жанрами, формою твори композиторів-класиків (українсь-

ких та зарубіжних); твори сучасних композиторів. По кожному року навчання стосовно змісту репертуару є багато посилань на збірник “Граємо у шумовому оркестрі”, який видано у 2006 році Харківським обласним навчально-методичним центром підвищення кваліфікації працівників культосвітніх закладів.

В останньому розділі “**Бібліографія**” наведено список методичної літератури, ознайомлення з якою допоможе значно збагатити рівень обізнаності викладачів щодо новітніх методик роботи з дитячим творчим колективом.

Мета та завдання навчального предмета “Колективне музичення. Шумовий оркестр”

- розвиток музичної культури;
- знайомство з інструментами шумового оркестру, способами та прийомами гри на них;
- знайомство із джерелами музичної творчості (комплексне уявлення про музику, її значення в житті людини), з різноманітними за змістом, стилем, формою і фактурою творами;
- розвиток творчих навичок;
- розвиток метроритмічних здібностей і цілісного сприйняття мелодико-ритмічної фактури;
- уміння визначати форму та кульмінацію музичних творів;
- розвиток тембрового, динамічного, звуковисотного слуху (уміння відрізняти: форте і піано; високий, середній та низький регістри; темпи: помірний, повільний, швидкий);
- навички слухати й розуміти музику, яка виконується оркестром і окремими інструментами;
- уміння акомпанувати солістам;
- уміння виконувати свою партію відповідно до задуму композитора й вимог диригента;
- уміння висловити свої враження стосовно виконаних творів.

Особливості організації навчально-виховного процесу

На початку навчального року проводиться організаційний урок, встановлюється розклад занять, визначаються заходи на навчальний рік. Керівник оркестру знайомить учнів із музичними інструментами, розповідає про їхнє походження, способи та прийоми звуковидобування, проводить бесіду щодо розташування музикантів по групах, дотримання оркестрової дисципліни, роль диригента колективу та концертмейстера. Протягом року бажано використовувати аудіо- та відеозаписи з фрагментами виступів шумового та інших видів оркестрів.

Робота в шумовому оркестрі проводиться згідно із планом, затвердженим адміністрацією школи. У плані вказується репертуарний список, кількість виступів. При цьому враховуються здібності і вік учнів. Треба пам’ятати, що не-

виправдане завищення програмних вимог перешкоджає учням засвоїти навички гри в оркестрі, знижує інтерес до занять.

Учасники оркестру повинні знати назви інструментів, способи та прийоми гри на них, розташування високих та низьких звуків, назву нот, їхнє розташування на пластинках металофона і ксилофона.

У методиці навчання гри на інструментах важливо запровадити послідовність виконання різних музичних завдань. Дуже важливим стає виразний, чіткий показ керівником оркестру способів та прийомів гри на інструментах, словесне пояснення. Треба враховувати різний рівень складності гри на інструментах. Навчання гри на металофоні і ксилофоні вимагає більш тривалого часу, ніж навчання гри на барабані, бубні, кастаньетах, румбі, трикутниках. Для активізації навчально-пізнавальної діяльності необхідно створювати атмосферу вимогливості, завдяки якій діти вчаться бути критичними і самокритичними, давати оцінку і робити самооцінку.

З першого етапу навчання методичні прийоми керівника оркестру повинні бути спрямовані на те, щоб викликати інтерес учнів до нового виду занять. Тому дуже важливу роль відіграють творчі завдання. Спочатку учні повинні знайти в характері звучання різних інструментів аналогію з явищами природи, голосами птахів, тварин тощо. Наприклад, металофон добре передає краплі дощу, дріб барабана – грім, маракаси – вітер. Для розвитку почуття ансамблю також слід використовувати «природні інструменти»: плескання долонями, притопи ногами, постукування паличками, з варіюванням ритму, способами звуковидобування, поступовими змінами темпу і динаміки. Важливу роль відіграє створення учнями виразних ритмічних речитативних інтонацій голосом, які наближаються до співучої вимови, з використанням імен, назв дерев, квітів тощо. Це допоможе знайти схожі інтонації на інструментах. На уроках шумового оркестру учні можуть не лише розучувати запропоновані вправи, але і створювати нескладні мелодичні поспівки і ритмоформули. При цьому важливо спиратися на яскравий літературний текст і фортепіанний супровід, що привчає учнів прислухатися до настрою музики, її виразності та звукозображувальності. Поступово творчі завдання ускладнюються – від простих мелодичних і ритмічних імпровізацій до створення ритмічних партитур. Музично-дидактичні ігри повинні бути спрямовані на розвиток ритмічного, тембрового, звуковисотного, динамічного слуху. Творчими формами роботи можуть бути:

- ритмізація слів, фраз, приказок, віршів із використанням “природних інструментів” та за допомогою інструментів шумового оркестру;
- доутворення ритмічних малюнків;
- ритмічний акомпанемент до творів, які виконуються учнями (нескладних жанрових п’єс);
- створення вступу і закінчення для творів різних жанрів;
- колективне створення нескладних ритмічних партитур;
- створення темброво-колеристичних композицій: підбір інструментів та основних ритмічних формул для головних героїв казок, віршів;
- засвоєння музичної форми за допомогою казок.

Розвиток творчих здібностей учнів є важливим фактором накопичення музично-слухових вражень, а також стимулом засвоєння навчальних програм із фаху і музично-теоретичних дисциплін. Уміння грати по групах і tutti розвиває почуття ансамблю. Учень стає виконавцем-співучасником музичного колективу. Досвід гри в шумовому оркестрі готує учнів до участі в інших видах колективного музичення. Спільне музикування приносить задоволення, дає можливість взаємодіяти учням із різними потребами, проблемами, здібностями. В оркестрі виховуються навички спілкування й співпраці у колективі, відтворюється атмосфера рівних партнерів – дітей і викладача. В учнів розвивається артистизм, виховується емоційне, естетичне почуття до навколишнього світу, можливість брати участь у різних видах музичної діяльності, пропагувати музичну культуру. Гра в шумовому оркестрі є активним стимулом музичного розвитку та інтелектуального потенціалу учнів. Вона дозволяє дітям із різними здібностями та різних за віком брати участь у концертах, фестивалях, конкурсах не лише як виконавцям, але й в якості концертмейстера, акомпануючи солістам.

Використання новітніх методик інтенсивного навчання

У роботі з шумовим оркестром використовується методика інтенсивного навчання, коли дається весь блок необхідних для цього знань, вмінь, навичок: гра на різних інструментах, розвиток почуття метроритму, вміння читати ритмічні партитури, створювати музичні образи, імпровізувати. Методика інтенсивного навчання припускає активізацію можливостей учнів: необхідність зразу грати на інструментах, формувати і вирішувати технічні та художні виконавчі завдання, допомагає зробити процес навчання цікавим, розкриває творчі здібності, коли твір, який виконується в оркестрі, набуває емоційно-образного змісту. Методика роботи в шумовому оркестрі спирається на музично-педагогічну систему Карла Орфа, головний принцип якої – “навчання в дії”, коли є унікальна можливість розкривати індивідуальність дітей, їх здібності до творчості, уміння співпереживати, виховувати й розвивати музичні здібності в захоплюючій грі на інструментах. У методиці роботи з шумовим оркестром здійснюється основна теза Карла Орфа: “Кожний вміє тільки те, що сам намагається зробити”. У методиці роботи з дитячим оркестром використовується головний принцип програми “Школа настрою” В. Г. Ражникова, доктора психологічних наук, яка спрямована на розвиток інтуїції, фантазії, здатності породжувати й реалізовувати образи. Учні молодшого віку володіють унікальними психофізичними можливостями, творчими здібностями. Творчість передбачає накопичення музично-слухового досвіду і його розвиток, тому на заняттях слід поєднувати два види діяльності: пізнавальну і евристичну. Музикування є міцним стимулом розвитку учнів, де формується цілісний сплав головних елементів пізнання – мислення і знань. Це – гуманістичний підхід до визнання унікальності кожного учня, до його творчої індивідуальності.

Основні завдання керівника оркестру

Керівник оркестру повинен створити такі умови, щоб музика стала не тільки засобом виховання, але й потребою. Для цього керівнику оркестру необхідно вирішувати такі задачі:

- розширення музичного світогляду учнів;
- розвиток творчої активності, художнього смаку;
- залучення до інструментальної музики, самостійного музикування;
- розвиток музичних здібностей: почуття ритму, звуковисотного, тембрового, динамічного слуху;
- розвиток почуття ансамблю, балансу звучання оркестру;
- привчати слухати, активно сприймати, виконувати свою партію в багатоголосній фактурі;
- виховання в учнів уміння співвідносити висоту звучання інструментів оркестру з регістрами фортепіано;
- засвоєння учнями основ музичної грамоти і музичної термінології;
- створення музично-естетичного середовища в колективі через музикування в оркестрі;
- розвиток емоційності і артистизму;
- тренування різних видів уваги, точної, швидкої реакції;
- формування почуття відповідальності, дисципліни, цілеспрямованості.

Робота керівника оркестру розподіляється по етапах:

- комплектування оркестру;
- підбір репертуару;
- музичний аналіз, оркестровка згідно з особливостями жанру, стилю творів та складу колективу;
- проведення занять по групах та з оркестром;
- репетиції, виступи (із залученням концертмейстера та учнів інструментальних класів).

Підбір репертуару має спиратись на основний принцип дидактики – від простого до складного; відрізнятися художніми якостями і доступністю, включати різноманітні твори за жанрами, тематикою, стилем і формою: інструментальні мініатюри; дитячі, народні пісні; танцювальні жанри; кращі зразки класичних творів; естрадні, джазові композиції з яскравими інтонаціями, образами, характерами, близькими дитячим інтересам. Репертуарний список не є остаточним. Керівник може робити власні оркестровки для шумового оркестру.

Протягом року керівник повинен підготувати з колективом різнохарактерні твори, які рекомендовано виконувати на концертах, фестивалях, конкурсах тощо.

Виступ оркестру слід розглядати як звіт роботи з подальшим обговоренням її результатів. Емоційно-художнє виконання творів є головним підсумком творчої роботи оркестру.

Рекомендації щодо комплектування шумового оркестру

Для роботи керівнику оркестру необхідно досконало знати кожний інструмент, прийоми та способи гри.

При комплектуванні шумового оркестру слід використовувати:

- ударні інструменти без певної висоти звука (трикутник, румба “пан-дейра”, маракас, кастаньети, барабан, ложки, бубон, тарілки тощо);
- ударні інструменти з певною висотою звука (металофон, ксилофон).

За бажанням керівника в оркестрі можна використовувати додаткові інструменти: свисток, дудку, флейту, скрипку, цимбали, баян тощо.

Оркестр слід розташовувати групами: праворуч від диригента низькі за тембром інструменти (кастаньети, бубон, ложки, ксилофони); ліворуч – високі за тембром інструменти (металофони, трикутник, дзвіночки, румба); позаду оркестру – барабан і тарілки. При комплектації оркестру слід дотримуватися певної пропорції: інструментів із м’яким та ніжним звуком має бути більше.

Основні способи і прийоми звуковидобування на інструментах шумового оркестру

Палички:

- а) удар однією паличкою по іншій;
- б) ковзання однієї палички по іншій.

Молоточок: удар основою молоточка по долоні.

Трикутник: кільцевий шнурок одягають на горизонтально розташовані пальці лівої руки. Паличку, не затискуючи, тримають у правій руці. Для гучного звука металевою паличкою ударяють посередині горизонтальної частини трикутника. Для тихого звучання використовують удар по верхній частині одного з боків трикутника. *Tremolo* видобувають частими легкими ударами палички по обох боках трикутника. *Glissando* – провести паличкою по зовнішньому боці трикутника.

Кастаньети:

- а) удар “пелюстками” по долоні лівої руки;
- б) різкі струшування інструмента;
- в) утримання кастаньет у центрі, різке розвертання їх вправо-донизу, вліво-донизу.

Дерев’яні ложки: ритмічне постукування спарених ложок по долоні лівої руки. Тримати ложки за кінці ручок поміж пальцями правої руки.

Коробочка: удар барабанными або ксилофонними паличками по дерев’яному бруску під верхньою частиною корпусу.

Маракас:

- а) коротке сильне струшування для отримання чіткого удару;
- б) довге слабке струшування.

Румба:

- а) удар інструментом по долоні лівої руки;
- б) струшування інструмента.

Тарілки малі:

- а) удар однієї тарілки по іншій ковзанням;
- б) підвішування однієї тарілки та удар по ній паличкою або ложкою, загорнутою у кілька шарів тканини.

Бубон:

- а) удар пальцями, долонею, кулаком по мембрані в центрі бубна;
- б) удар пальцями, долонею, кулаком ближче до рами;
- в) удар по рамі;
- г) струшування бубна (*tremolo*).

Барабан малий: удари по мембрані паличками.

Тріскачка: звук видобувається струшуванням.

Металофон, ксилофон (діатонічний, хроматичний):

- а) удар однією паличкою по пластинах (паличка не повинна затримуватись на пластині, а має відразу відскакувати від неї);
- б) гра двома паличками більш складних партій або у разі виконання двоголосся;
- в) *glissando* – проведення паличкою по всій клавіатурі з нижньої пластини до верхньої або навпаки;
- г) *tremolo* – швидкі легкі перемінні удари двома паличками по одній пластині. Рух виконується тільки кистями рук, які повинні бути вільними та рухливими. Дерев'яні палички знаходяться між великим та вказівним пальцями кожної руки. Паличка має вільно лежати на фаланзі вказівного пальця. Великий палець знаходиться зверху. Руки виконавця розкуті, рухливі. Необхідно звернути увагу на те, що палички не треба затискувати.

Перелік та зміст форм контролю

Успішність організації навчального процесу у великій мірі залежить від належного контролю за ним.

Основними (обов'язковими) заходами для оркестрантів є концертні виступи, участь оркестру у звітах відділу (відділів) та виставах, у позашкільних концертах, участь у різного рівня конкурсах, фестивалях, оглядах тощо.

Кількість відкритих виступів колективу планує керівництво закладу, але їх має бути не менше ніж 4 на рік.

Проведення **контрольних уроків і заліків** є також важливою складовою контролю за успішністю навчання оркестрантів. На контрольних уроках (їх має бути не менше ніж 4 протягом року) перевіряється набуття учнями певних ансамблевих навичок, вміння читати партії з листа; ритмічний акомпанемент із листа, по таблицях, картках. На заліках наприкінці 1-го та 2-го семестрів передбачається виконання оркестрових партій індивідуально, підгрупами в ансамблі, всім оркестром (із залученням концертмейстера або учнів інструментальних класів навчального закладу). Виконання партій напам'ять бажане, але не обов'язкове. Можливе впровадження й інших форм контролю успішності учнів.

Терміни проведення контрольних уроків і заліків визначає керівник оркестру, відкритих виступів – керівництво закладу.

Організація обліку успішності

Керівник оркестру оцінює навчальні досягнення учнів за 12-бальною шкалою, затвердженою наказом Міністерства культури і мистецтв України від 27.08.2001р. № 554.

Слід зазначити, що керівник оркестру враховує не тільки загальний розвиток учня, але і його активність, успіхи у засвоєнні навичок ансамблевої та оркестрової гри; вміння точно відтворити як характерні ритмічні фігури різних жанрів, так і ритмічний рисунок, в першу чергу, вивчених творів. Враховується також рівень вміння грати партії з листа та напам'ять індивідуально, по групах, у складі оркестру; читати ритмічні послідовності з партитур, таблиць, карток. Важливим показником є дотримання оркестрової дисципліни.

СТРОК НАВЧАННЯ – ДВОРІЧНИЙ

Загальні вимоги

ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ

Музично-теоретичні відомості (нотна грамота)

Елементарні поняття:

- оркестр, *tutti*, ансамбль, соліст, диригент, концертмейстер, партія, партитура, репетиція, концерт;
- жанри музики: пісня, марш, танець (галоп, козачок, гопак, полька, вальс, екосез, танго, румба тощо);
- програмні музичні мініатюри;
- динамічні відтінки *forte*, *piano*, *crescendo*, *diminuendo*;
- тембр;
- *staccato*, *marcato*, *glissando*, *tremolo*;
- темп, пульс, ритм, сильна та слабка долі, акцент, розмір, такт, затакт, тактова риска, тактування, розміри 2/4, 3/4, 4/4;
- тривалості нот (четвертна, восьма, шістнадцята, половинна, половинна з крапкою, ціла): ;
- тривалості пауз (четвертна, восьма, половинна, ціла);
- групування тривалостей в інструментальній та вокальній музиці;
- мажор, мінор, тональність;
- реприза;
- фермата;
- позначення звуків літерами;
- мелодія, акомпанемент;
- мотив, фраза, цезура, речення, період, куплет, заспів, приспів;

- вступ, кульмінація, закінчення;
- двочастинна форма, тричастинна форма;
- ритмічне *ostinato*, ритмічний канон.

Розвиток почуття метроритму

Рух під музику.

Плескання долонями пульсу музики з акцентуванням сильної долі.

Повторення ритмічного рисунку ритмоскладами.

Відбивання ритмічного рисунку з таблиць, карток.

Опрацювання ритмоформул у розмірах 2/4, 3/4, 4/4;

Виконання простих ритмічних послідовностей з ритмічним *ostinato*, наприклад:

Виконання ритмічної послідовності з сильної долі (з затакту) на задані ритмосклади або тексти (за вибором викладача) наприклад:

Бі-гай, бі-гай, крок, крок Бі-гай, крок, крок, бі-гай, крок, крок Мі-ся-цю яс-ний, зо-рі пре-кра-сні Бі-гай, бі-гай, крок, крок, стій, стій

Ми на лу-г хо - ди - ли В по - лі, в по - лі плу-жок о - ре,
і та - нок во - ди - ли щед-рий ве - чір, доб-рий ве - чір,
доб-рим лю - дям на весь ве - чір.

Виконання ритмічної послідовності з затакту на задані ритмосклади або тексти:

На - тал - ка Пол - тав - ка, На - тал - ка Пол - тав - ка

Виконання ритмічних канонів, наприклад:

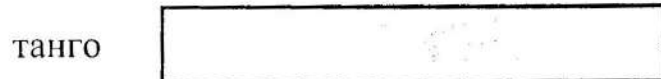
Виконання двоголосних ритмічних послідовностей, наприклад:

Опрацювання притаманних певним жанрам характерних ритмічних фігур в різних сполученнях:

марш

галоп

козачок

Використання наведених у прикладах ритмічних рисунків у роботі з шумовим оркестром, а також як основи для створення ритмічних партитур.

Читання з листа нескладних ритмічних партитур за вибором викладача зі збірника “Граємо у шумовому оркестрі”.

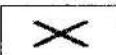

Розвиток навичок гри в оркестрі

- знайомство з інструментами шумового оркестру та їхнім походженням;
 - інструменти з точною висотою звука: металофон, ксилофон;
 - інструменти без точної висоти звука: бубон, кастаньети, ложки, маракас, румба, палички, коробочка, тріскачка, трикутник тощо;
- правильне положення корпусу, постановка рук оркестрантів;
- формування навичок гри. Вивчення прийомів і способів звуковидобування;
- розвиток координаційних навичок виконавців, контроль за звуком;
- засвоєння назви нот та їхнього розташування на пластинках металофонів та ксилофонів;
- позначення звуків літерами;
- уміння визначати на слух тембри інструментів. Розташування високих та низьких звуків на різних інструментах;
- розуміння диригентського жесту: вчасний вступ та закінчення творів, уміння слухати фразу, вступати після пауз;
- уміння визначити жанр творів, засоби музичної виразності;
- розучування партій індивідуально та по групах. Робота над унісоном. Уміння грати в ансамблі, дотримуючись темпу, динаміки, тембрових та метроритмічних особливостей музичних творів;
- уміння грати на металофонах та ксилофонах нескладні мелодії. Оволодіння штрихами *staccato*, *marcato*, *glissando*;
- виразне виконання творів з урахуванням жанру та характеру;
- знання репертуару оркестру (прізвища композиторів, назви творів).

Виховання творчих навичок

Відтворення запропонованих ритмогруп.

Підбір та промовляння слів на задані ритмічні рисунки, наприклад:
() - “бу-бон”, “рум-ба”, “лож-ки”; () - “му-зи-ка”, “па-у-за”;
 () - “ба-ра-бан”,

“ма-ра-кас”, “кси-ло-фон”; - “па-лич-ки”; - “ка-ста-нє-ти”.

Виконання віршів із ритмічним акомпанементом.

Створення тексту на заданий ритм.

Створення ритмічного акомпанементу до пісень, маршів, танцювальних жанрів.

Імітація звуків природи (вітер, дощ, листя тощо).

Елементарні імпровізації на металофоні, ксилофоні.

Імпровізації на задану ритмічну формулу на різних інструментах індивідуально та по групах ланцюжком.

Музично-дидактичні вправи на розвиток метроритмічного, тембрового, динамічного слуху зі збірника “Граємо у шумовому оркестрі”: “Прогулянка”, “Поїзд”, “Хто йде?”, “Дерева і квіти”, “Слухай фразу”, “Слухай плескання долонями”, “Брязкальці та бубон”, “Пташки та ведмеді”, “Почуй сигнал”, “Музична стежка”, “Передай по колу”, “Загадка”, “На що схожий звук?”, “Тембр і образ”, “Концерт зозуль”, “Дзвін”, “Лісова симфонія”.

Орієнтовний річний план

5–8 різноманітних за характером і рівнем складності творів, у тому числі дитячі пісні, танці, обробки народної музики, програмні мініатюри, твори класичної та сучасної музики.

Читання з листа партій індивідуально, підгрупами в ансамблі, всім оркестром.

Читання ритмічного акомпанементу індивідуально, підгрупами в ансамблі, всім оркестром із партитур, таблиць, карток.

Контрольні заходи

Контрольні уроки — терміни проведення за вибором викладача.

Заліки наприкінці 1-го та 2-го семестрів (грудень, травень).

3–4 концертні виступи (протягом навчального року).

Орієнтовний репертуарний список

1. “Аннушка”. Чеська народна пісня (№ 7)
2. Бетховен Л. Німецький танець (№ 57)
3. Блага В. Танець (№ 7)

4. Ботяров Є. Танець (№ 54)
5. “Валенки”. Російська народна пісня (№ 44)
6. Веснянка. Українська народна пісня (№ 61)
7. Вітлін В. Бубонці (№ 54)
8. Газманов О. “Песенка про слоненка” (№ 7)
9. Глінка М. Галопада (№ 57)
10. Глінка М. Мелодійний вальс (№ 53)
11. Глінка М. Полька (№ 54)
12. Глінка М. Слався (уринок з опери “Іван Сусанін”) (№ 61)
13. Грицю, Грицю, до роботи. Українська народна пісня. Обробка Ж. Колодуб (№ 7)
14. Дощик. Українська народна пісня (№ 7)
15. Дунаєвський М. “Леди Совершенство” (№ 7)
16. “Если нравится тебе”. Естонська народна пісня (№ 61)
17. Кабалевський Д. Їжачок (№ 54)
18. Канеда Б. Марш гусей (№ 7)
19. Козачок. Український народний танець. Обробка О. Ніколаєва (№ 7)
20. Естонський народний танець (№ 54)
21. Красев М. Коники (№ 54)
22. Красев М. Марш (№ 54)
23. Кукарача. Мексиканська народна пісня (№ 7)
24. Купревич В. “Пингвины” (№ 7)
25. Латиська полька (№ 30)
26. Латиська народна пісня (№ 54)
27. Левіна З. Невалюшки (№ 61)
28. Лещинська Ф. Два коника (№ 7)
29. Лисенко М. Пісня Лисички (з опери “Коза-дереза”) (№ 7)
30. Майкапар С. Полька (фрагмент) (№ 54)
31. Мусоргський М. Гопак (фрагмент з опери “Сорочинський ярмарок”) (№ 7)
32. Невідомий автор. Дергунець (№ 7)
33. Невідомий автор. Козачок (№ 7)
34. Нікітін С. “Лошадка пони” (№ 7)
35. Ой, під вишнею. Українська народна пісня (№ 7)
36. Ой, ходила дівчина бережком. Українська народна пісня (№ 1)
37. Петров А. Танець жабенят (№ 7)
38. Подельський Г. Йенька (№ 7)
39. Полька (№ 7)
40. Ребіков В. Ведмідь (№ 54)
41. Римський-Корсаков М. Білка (уринок з опери “Казка про царя Салтана”) (№ 30)
42. Родрігес Г. Кумпарсіта (№ 7)
43. Руббах А. Горобець (№ 54)
44. Татарська народна мелодія (№ 54)
45. “Теремок”. Російська народна пісня (№ 61)
46. Тілічєєва О. Барабан (№ 54)
47. Тілічєєва О. Годинник (№ 54)

48. Тюрк Д. Бадьорість (№ 57)
49. Українська колядка (№ 54)
50. Хачатурян К. Тема Вишеньки (з балету “Чіполіно”) (№ 7)
51. Чайковський П. Танець пастушків (з балету “Лускунчик”) (№ 7)
52. Штраус Й. Куплети Аделі (фрагмент з оперети “Летюча миша”) (№ 7)
53. Штраус Й. Вальс (з оперети “Летюча миша”) (№ 7)
54. Шуберт Ф. Галоп Соль мажор (уривок) (№ 12)
55. Шуберт Ф. Екосез мі мінор, екосез Ре мажор, екосез Ля-бемоль мажор (№ 12)
56. Шуберт Ф. Німецький танець № 7 Ля мажор (№ 12)

ДРУГИЙ РІК НАВЧАННЯ

Музично-теоретичні відомості (нотна грамота)

Елементарні поняття:

- вокальні та інструментальні жанри за вибором викладача, зразки танцювальної музики різних стилів та напрямків (менуєт, мазурка, полонез, хабанера, чарльстон, регтайм, фокстрот, самба, бугі-вугі тощо); музично-театральні жанри: опера, балет тощо;
- динамічні відтінки *mezzo forte*, *mezzo piano*, *sforzando*;
- розміри ;
- сполучення в розмірах ритмічних груп ; тріоль, синкопа;
- *accelerando*, *ritenuto*;
- вольта;
- варіації, рондо.

Розвиток почуття метроритму

Опрацювання ритмоформул у творах, які виконуються оркестром із використанням ритмічних груп в розмірах , , наприклад:

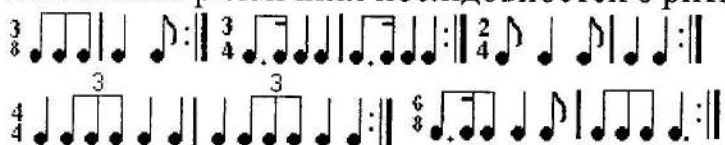

у розмірах : .

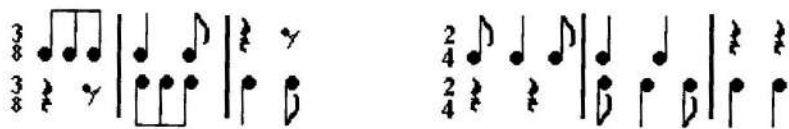
Виконання в різних розмірах і темпах ритмічних груп із використанням затактів:

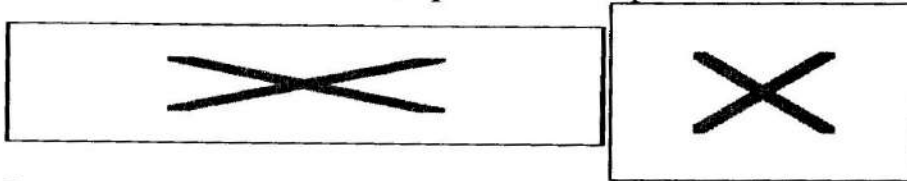
Виконання ритмічних послідовностей з ритмічним *ostinato*, наприклад:

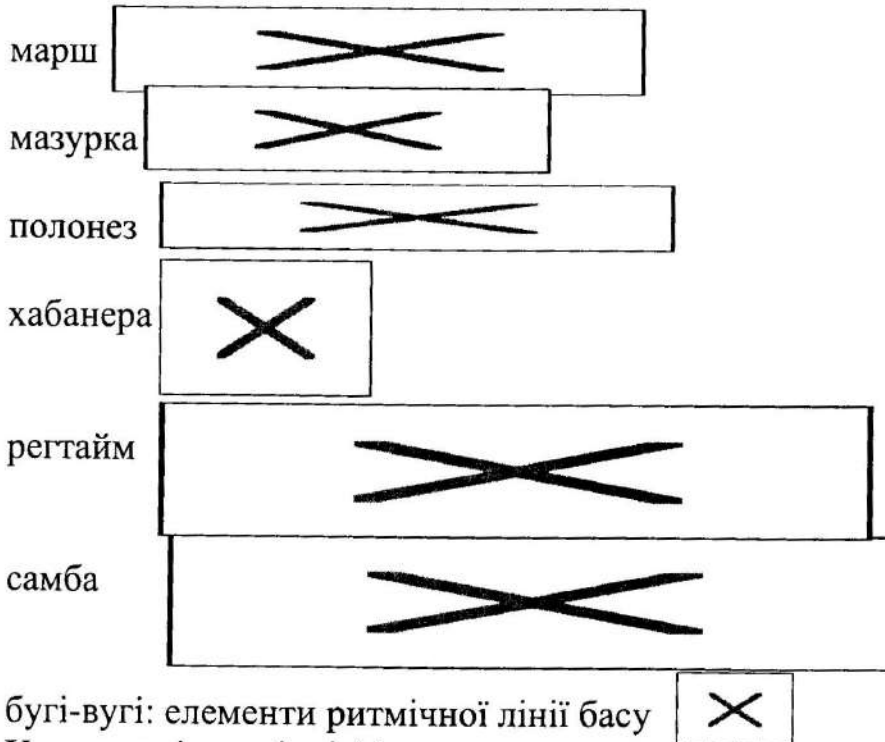
Виконання ритмічних канонів, наприклад:

Виконання двоголосних, триголосних ритмічних послідовностей:

Опрацювання притаманних певним жанрам характерних ритмічних фігур:

бугі-вугі: елементи ритмічної лінії басу

Характерні ритмічні фігури естрадно-джазової музики:

Підбір метроритмічних формул при створенні ритмічного акомпанементу або партитур музичних творів із подальшим використанням у репертуарі.

Розвиток навичок гри в оркестрі

- подальше удосконалення навичок гри на інструментах шумового оркестру;
- робота над художнім виконанням більш складних за фразуванням, темпом, динамікою, музичною формою творів;

Контрольні заходи

Контрольні уроки – терміни проведення за вибором викладача.
Заліки наприкінці 1-го та 2-го семестрів (грудень, травень).
3–4 концертні виступи (протягом навчального року).

Орієнтовний репертуарний список

1. Абреу С. Тіко-тіко (№ 7)
2. Бах Й. С. Жарт (№ 7)
3. Бізе Ж. Хабанера (фрагмент з опери “Кармен”) (№ 7)
4. Брамс Й. Петрушка (№ 1)
5. Вальдтейфель Е. Ковзаняри (№ 44)
6. Верменич В. Веселі чобітки (№ 1)
7. Верменич В. Повертайся, ластівко (№ 1)
8. Вілльольдо А. Ель-чокло (№ 7)
9. “Віночок з українських народних пісень” (№ 1)
10. Гайдн Й. Менует (№ 7)
11. Глінка М. Марш Чорномора (фрагмент з опери “Руслан і Людмила”) (№ 7)
12. Гопак. Український народний танець. Обробка С. Чапкія (№ 7)
13. Гріг Е. В печері гірського короля (№ 7)
14. Гріг Е. Хо́да гномів (№ 7)
15. Гусейнлі Г. “Мои цыплята” (№ 61)
16. Джо́плін С. Рег кленового листа (№ 7)
17. Іванчику-білоданчику. Українська народна пісня (№ 1)
18. Іди, іди, дощику. Українська народна пісня. Обробка Є. Ляшенка (№ 7)
19. Кармінський М. Дама бубен (з мюзиклу “Робін Гуд”) (№ 7)
20. Кен Г. Чарльстон (№ 7)
21. Ковач І. Полька (№ 7)
22. Колодуб Л. Танцювальна. Троїста музика (№ 7)
23. Коломийка. Українська народна пісня (№ 7)
24. Корольок. Українська народна пісня (№ 1)
25. Купальська. Українська народна пісня (№ 7)
26. Моцарт В. А. Соната Ля мажор для клавіру, III частина. (№ 7)
27. Наумова С. “Светит полная луна” (№ 7)
28. Невідомий автор. Козачок (№ 7)
29. Огінський М. Полонез (№ 7)
30. Ой, лопнув обруч. Варіації на тему української народної пісні (№ 7)
31. Ой, Марічко, чичері. Українська народна пісня (№ 7)
32. Півник. Латиська народна пісня (№ 44)
33. Пуленк Ф. Тірольський вальс (№ 57)
34. Рахманінов С. Італійська полька (№ 7)
35. Саульський Ю. Чорний кіт (№ 7)
36. “Серенький козлик”. Російська народна пісня (№ 44)

37. Славкін М. “Нелепый случай” (№ 7)
38. Слонов Ю. “Я – почтальон” (№ 54)
39. Сонце. Грузинська народна пісня (№ 54)
40. Соснін С. Марш мишей (№ 7)
41. Теодоракіс М. Сіртакі (№ 7)
42. Три українські народні пісні. Обробка С. Ковальова (№ 7)
43. Уоррен Г. Чаттануга Чу Чу (№ 7)
44. Філіпенко А. Ой заграйте, дударики (№ 1)
45. Хачатурян К. Погоня (з балету “Чіполіно”) (№ 7)
46. Цфасман О. Невдале побачення (№ 7)
47. Чайковський П. Вальс (з балету “Спляча красуня”) (№ 1)
48. Чайковський П. Камаринська (з “Дитячого альбому”) (№ 44)
49. Чайковський П. Мазурка (з “Дитячого альбому”) (№ 7)
50. Чайковський П. Марш дерев’яних солдатиків (з “Дитячого альбому”) (№ 53)
51. Чайковський П. Танець маленьких лебедів (з балету “Лебедине озеро”) (№ 7)
52. Черні К. Етюд (Менует) (№ 7)
53. Чичков Ю. Вісім поросят (№ 53)
54. Шаїнський В. “Улыбка” (№ 53)
55. Шамо І. Києве мій (№ 7)
56. Шмітц М. Бугі-вугі (№ 7)
57. Шмітц М. Принцеса танцює вальс (№ 7)
58. Шостакович Д. Вальс-жарт (№ 44)
59. Шостакович Д. Шарманка (№ 44)
60. Штраус Й. На чарівному блакитному Дунаї (№ 7)
61. Штраус Й. Полька-піцикато (№ 7)
62. Штраус Й. Полька “Трік-трак” (№ 7)
63. Шуберт Ф. Вальс (№ 12)
64. Шуберт Ф. Екосез Соль мажор (№ 12)
65. Щедрик. Українська народна пісня (№ 7)
66. Юдахіна О. Пісенька про Діда Мороза (№ 54)

СТРОК НАВЧАННЯ ТРИРІЧНИЙ

Загальні вимоги

ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ

Музично-теоретичні відомості (нотна грамота)

Елементарні поняття:

- оркестр, *tutti*, ансамбль, соліст, диригент, концертмейстер, партія, партитура, репетиція, концерт;

- жанри музики: пісня, марш, танець (галопа, козачок, гопак, полька, вальс, екосез, танго, румба тощо);
- програмні музичні мініатюри;
- динамічні відтінки *forte, piano, crescendo, diminuendo*;
- тембр;
- *staccato, marcato, glissando, tremolo*;
- темп, пульс, ритм, сильна та слабка долі, акцент, розмір, такт, затакт, тактова
- риска, тактування, розміри 2/4, 3/4, 4/4;
- тривалості нот (четвертна, восьма, шістнадцята, половинна, половинна з крапкою, ціла):
- тривалості пауз (четвертна, восьма, половинна, ціла);
- групування тривалостей в інструментальній та вокальній музиці;
- мажор, мінор, тональність;
- реприза;
- фермата;
- позначення звуків літерами;
- мелодія, акомпанемент;
- мотив, фраза, цезура, речення, період, куплет, заспів, приспів;
- вступ, кульмінація, закінчення;
- двочастинна форма, тричастинна форма;
- ритмічне *ostinato*, ритмічний канон.

Розвиток почуття метроритму

Рух під музику.

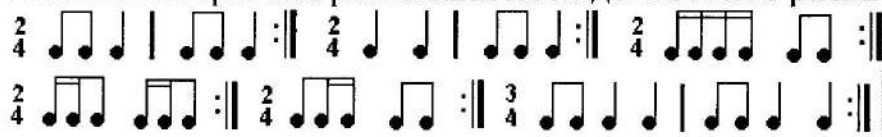
Плескання долонями пульсу музики з акцентуванням сильної долі.

Повторення ритмічного рисунку ритмоскладами.

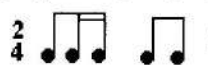

Відбивання ритмічного рисунку з таблиць, карток.

Опрацювання ритмоформул у розмірах 2/4, 3/4, 4/4;

Виконання простих ритмічних послідовностей з ритмічним *ostinato*, наприклад:

2/4 || 2/4 || 2/4 ||

2/4 || 2/4 || 3/4 ||

Виконання ритмічної послідовності з сильної долі (з затакту) на здані ритмосклади або тексти (за вибором викладача), наприклад:

2/4 || 3/4 || 2/4 || 4/4 ||

Бі-гай, бі-гай, крок, крок Бі-гай, крок, крок, бі-гай, крок, крок Мі-ся-цю яс-ний, зо-рі пре-кра-сні Бі-гай, бі-гай, крок, крок, стій, стій

Ми на луг хо - ди - ли В по - лі, в по - лі плу-жок о - ре,
і та - нок во - ди - ли щед-рий ве - чір, доб-рий ве - чір,
доб-рим лю - дям навесь ве - чір.

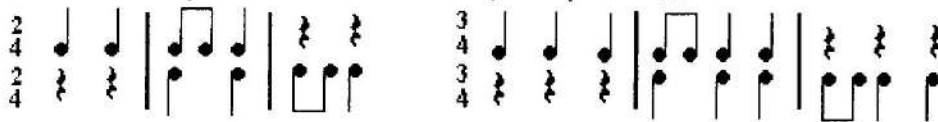
Виконання ритмічної послідовності з затакту на здані ритмосклади або тексти (за вибором викладача), наприклад:

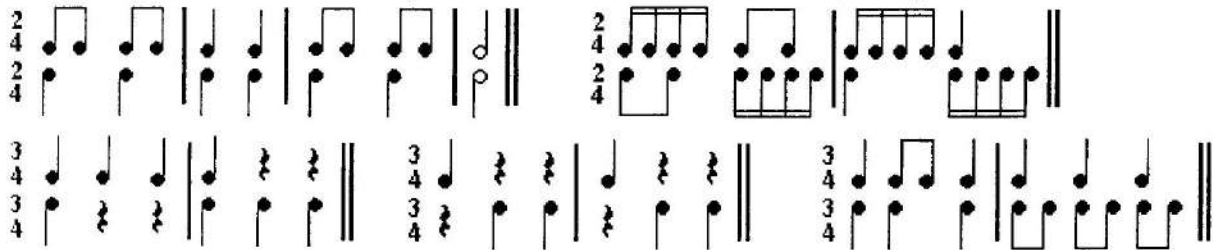
2/4 ||

На - тал - ка Пол - тав - ка, На - тал - ка Пол - тав - ка

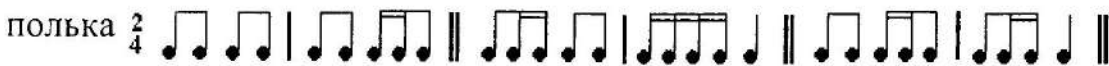
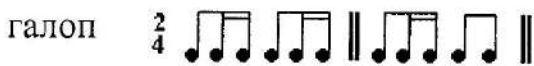
Виконання ритмічних канонів, наприклад:

Виконання двоголосних ритмічних послідовностей, наприклад:

Опрацювання притаманних певним жанрам характерних ритмічних фігур у різних сполученнях:

Використання наведених у прикладах ритмічних послідовностей в роботі з шумовим оркестром, а також як основи для створення ритмічних партитур.

Читання з листа нескладних ритмічних партитур за вибором викладача з навчального посібника "Граємо у шумовому оркестрі".

Розвиток навичок гри в оркестрі

- знайомство з інструментами шумового оркестру та їхнім походженням;
- інструменти з точною висотою звука: металофон, ксилофон;
- інструменти без точної висоти звука: бубон, кастаньети, ложки, маракас, румба, палички, коробочка, тріскачка, трикутник тощо;
- правильне положення корпусу, постановка рук оркестрантів;

- формування навичок гри. Вивчення прийомів і способів звуковидобування;
- розвиток координаційних навичок виконавців, контроль за звуком;
- засвоєння назви нот та їхнього розташування на пластинках металофонів та ксилофонів;
- позначення звуків літерами;
- уміння визначати на слух тембри інструментів. Розташування високих та низьких звуків на різних інструментах;
- розуміння диригентського жесту: вчасний вступ та закінчення творів, уміння слухати фразу, вступати після пауз;
- уміння визначити жанр творів, засоби музичної виразності;
- розучування партій індивідуально та по групах. Робота над унісоном. Уміння грати в ансамблі, дотримуючись темпу, динаміки, тембрових та метроритмічних особливостей музичних творів;
- уміння грати на металофонах та ксилофонах нескладні мелодії. Оволодіння штрихами staccato, marcato, glissando;
- виразне виконання творів з урахуванням жанру та характеру;
- знання репертуару оркестру (прізвища композиторів, назви творів).

Виховання творчих навичок

Відтворення запропонованих ритмогруп.

Підбір та промовляння слів на задані ритмічні рисунки, наприклад: $\boxed{\times}$ ($\boxed{\times}$) – “бу-бон”, “рум-ба”, “лож-ки”;

$\boxed{\times}$ ($\boxed{\times}$) – “му-зи-ка”, “па-у-за”;

$\boxed{\times}$ ($\boxed{\times}$) – “ба-ра-бан”,

“ма-ра-кас”, “кси-ло-фон”; $\boxed{\times}$ – “па-лич-ки”; $\boxed{\times}$ – “ка-ста-ньє-ти”.

Виконання віршів з ритмічним акомпанементом.

Створення тексту на заданий ритм.

Створення ритмічного акомпанементу до пісень, маршів, танцювальних жанрів.

Імітація звуків природи (вітер, дощ, листя тощо).

Елементарні імпровізації на металофоні, ксилофоні.

Імпровізації на задану ритмічну формулу на різних інструментах індивідуально та по групах ланцюжком.

Музично-дидактичні вправи на розвиток метроритмічного, тембрового, динамічного слуху зі збірника “Граємо у шумовому оркестрі”: “Прогулянка”, “Поїзд”, “Хто йде?”, “Дерева і квіти”, “Слухай фразу”, “Слухай плескання долонями”, “Брязкальці та бубон”, “Пташки та ведмеді”, “Почуй сигнал”, “Музична стежка”, “Передай по колу”, “Загадка”, “На що схожий звук?”, “Тембр і образ”, “Концерт зозуль”, “Дзвін”, “Лісова симфонія”.

Орієнтовний річний план

5–8 різноманітних за характером і рівнем складності творів, у тому числі дитячі пісні, танці, обробки народної музики, програмні мініатюри, твори класичної та сучасної музики.

Читання з листа партій індивідуально, підгрупами в ансамблі, всім оркестром.

Читання ритмічного акомпанементу індивідуально, підгрупами в ансамблі, всім оркестром із партитур, таблиць, карток.

Контрольні заходи

Контрольні уроки — терміни проведення за вибором викладача.

Заліки наприкінці 1-го та 2-го семестрів (грудень, травень).

3–4 концертні виступи (протягом навчального року).

Орієнтовний репертуарний список

1. “Аннушка”. Чеська народна пісня (№ 7)
2. Бетховен Л. Німецький танець (№ 57)
3. Блага В. Танец (№ 7)
4. Ботяров Є. Танець (№ 54)
5. “Валенки”. Російська народна пісня (№ 44)
6. Веснянка. Українська народна пісня (№ 61)
7. Вітлін В. Бубонці (№ 54)
8. Газманов О. “Песенка про слоненка” (№ 7)
9. Глінка М. Галопи (№ 57)
10. Глінка М. Мелодійний вальс (№ 53)
11. Глінка М. Полька (№ 54)
12. Глінка М. Славсья (уринок з опери “Іван Сусанін”) (№ 61)
13. Грицю, Грицю, до роботи. Українська народна пісня. Обробка Ж. Колодуб (№ 7)
14. Дощик. Українська народна пісня (№ 7)
15. Дунаєвський М. “Леди Совершенство” (№ 7)
16. “Если нравится тебе”. Естонська народна пісня (№ 61)
17. Кабалевський Д. Їжачок (№ 54)
18. Канеда Б. Марш гусей (№ 7)
19. Козачок. Український народний танець. Обробка О. Ніколаєва (№ 7)
20. Естонський народний танець (№ 54)
21. Красєв М. Коніки (№ 54)
22. Красєв М. Марш (№ 54)
23. Кукарача. Мексиканська народна пісня (№ 7)
24. Купревич В. “Пингвины” (№ 7)
25. Латиська полька (№ 30)
26. Латиська народна пісня (№ 54)
27. Левіна З. Неваляшки (№ 61)
28. Лещинська Ф. Два коніка (№ 7)
29. Лисенко М. Пісня Лисички (з опери “Коза-дереза”) (№ 7)
30. Майкапар С. Полька (фрагмент) (№ 54)

31. Мусоргський М. Гопак (фрагмент з опери “Сорочинський ярмарок”) (№ 7)
32. Невідомий автор. Дергунець (№ 7)
33. Невідомий автор. Козачок (№ 7)
34. Нікітін С. “Лошадка пони” (№ 7)
35. Ой, під вишнею. Українська народна пісня (№ 7)
36. Ой, ходила дівчина бережком. Українська народна пісня (№ 1)
37. Петров А. Танець жабенят (№ 7)
38. Подельський Г. Йенька (№ 7)
39. Полька (№ 7)
40. Ребіков В. Ведмідь (№ 54)
41. Римський-Корсаков М. Білка (уривок з опери “Казка про царя Салтана”) (№ 30)
42. Родрігес Г. Кумпарсіта (№ 7)
43. Руббах А. Горобець (№ 54)
44. Татарська народна мелодія (№ 54)
45. “Теремок”. Російська народна пісня (№ 61)
46. Тілічєєва О. Барабан (№ 54)
47. Тілічєєва О. Годинник (№ 54)
48. Тюрк Д. Бадьорість (№ 57)
49. Українська колядка (№ 54)
50. Хачатурян К. Тема Вишеньки (з балету “Чіполіно”) (№ 7)
51. Чайковський П. Танець пастушків (з балету “Лускунчик”) (№ 7)
52. Штраус Й. Куплети Аделі (фрагмент з оперети “Летюча миша”) (№ 7)
53. Штраус Й. Вальс (з оперети “Летюча миша”) (№ 7)
54. Шуберт Ф. Галоп Соль мажор (уривок) (№ 12)
55. Шуберт Ф. Екосез мі мінор, екосез Ре мажор, екосез Ля-бемоль мажор (№ 12)
56. Шуберт Ф. Німецький танець № 7 Ля мажор (№ 12)

ДРУГИЙ РІК НАВЧАННЯ

Музично-теоретичні відомості (нотна грамота)

Елементарні поняття:

- вокальні та інструментальні жанри за вибором викладача, зразки танцювальної музики різних стилів та напрямків (менует, мазурка, полонез тощо); музично-театральні жанри: опера, балет тощо;
- динамічні відтінки *mezzo forte*, *mezzo piano*, *sforzando*;
- розміри ;
- сполучення в розмірах ритмічних груп ;
- тріоль, синкопа;
- *accelerando*, *ritenuto*;
- вольта;
- варіації, рондо.

Розвиток почуття метроритму

Рух під музику.

Опрацювання ритмоформул у творах, які виконуються оркестром із використанням ритмічних груп у розмірах , , наприклад:

у розмірах : .

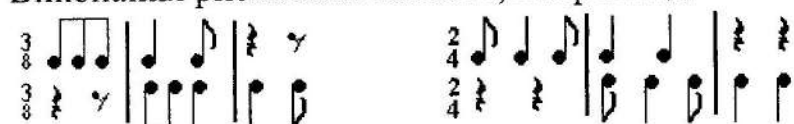
Виконання в різних розмірах і темпах ритмічних груп із використанням затактів:

Виконання ритмічних послідовностей з ритмічним *ostinato*, наприклад:

Виконання ритмічних канонів, наприклад:

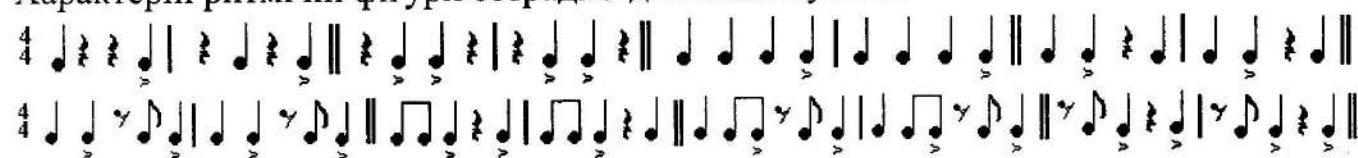
Виконання двоголосних, триголосних ритмічних послідовностей:

Опрацювання притаманних певним жанрам характерних ритмічних фігур:

Характерні ритмічні фігури естрадно-джазової музики:

Підбір метроритмічних формул при створенні ритмічного акомпанементу або партитур музичних творів із подальшим використанням у репертуарі.

Читання з листа нескладних різноманітних творів із посібника "Граємо у шумовому оркестрі".

Розвиток навичок гри в оркестрі

- подальше удосконалення навичок гри на інструментах шумового оркестру;
- робота над художнім виконанням більш складних за фразуванням, темпом, динамікою, музичною формою творів;
- удосконалення ансамблевої гри;
- виконання функціонального басу (T-S-D) на ксилофонах, металофонах;
- виконання більш складних партій на інструментах із певною висотою звука.

Подальше удосконалення навичок гри на інструментах. Робота над художнім виконанням більш складних творів (фразування, темп, динаміка, музична форма). Удосконалення ансамблевої гри. Гра функціонального басу (T-S-D) на ксилофонах, металофонах. Виконання більш складних партій на мелодичних хроматичних інструментах.

Виховання творчих навичок

Відтворення запропонованих ритмогруп.

Підбір та промовляння слів на задані ритмічні рисунки, наприклад:

ві-о-лон-чель і кон-тра-бас;

"Ой Ма-річ-ко, чи-че-рі, чи-че-рі, чи-че-рі, роз-че-ши ми ку-че-рі, ку-че-рі, ку-че-рі"

Ве-ре-сень - пер-ший мі-сяць о-се-ні Гра-є-мо ра-зом, друж-но, ве-се-ло

Виконання віршів із ритмічним акомпанементом.

Елементарні навички диригування учнями нескладних творів.

Підбір учнями інструментів до нескладних творів, які вивчаються за фахом.

Колективне створення учнями ритмічних партитур до нескладних творів, що вивчатимуться в курсі музичної літератури.

Музично-дидактичні вправи на розвиток метроритмічного, тембрового, динамічного слуху зі збірника "Граємо у шумовому оркестрі": "Гроза", "Прикрась музику", "Не запізнись", "Кого кличе музика", "Прикрась вірші музикою", "Оркестрові картинки", "Голосно й тихо", "Співай зі мною", "На що схожий звук?", "Лісова симфонія".

Орієнтовний річний план

5–7 різноманітних за характером і рівнем складності творів, у тому числі, дитячі пісні, танці, обробки народної музики, програмні мініатюри, твори класичної та сучасної музики.

Читання з листа партій індивідуально, підгрупами в ансамблі, всім оркестром.

Читання ритмічного акомпанементу індивідуально, підгрупами в ансамблі, всім оркестром із партитур, таблиць, карток.

Контрольні заходи

Контрольні уроки – терміни проведення за вибором викладача.

Заліки наприкінці 1-го та 2-го семестрів (грудень, травень).

3–4 концертні виступи (протягом навчального року).

Орієнтовний репертуарний список

1. Бах Й. С. Жарт (№ 7)
2. Вальдтейфель Е. Ковзаняри (№ 44)
3. Верменич В. Веселі чобітки (№ 1)
4. Верменич В. Повертайся, ластівко (№ 1)
5. Гайдн Й. Менует (№ 7)
6. Глінка М. Марш Чорномора (фрагмент з опери “Руслан і Людмила”) (№ 7)
7. Гопак. Український народний танець. Обробка С. Чапкія (№ 7)
8. Гусейнлі Г. “Мои цыплята” (№ 61)
9. Кен Г. Чарльстон (№ 7)
10. Ковач І. Полька (№ 7)
11. Колодуб Л. Танцювальна. Троїста музика (№ 7)
12. Коломийка. Українська народна танцювальна пісня (№ 7)
13. Моцарт В. А. Соната Ля мажор для клавіру, III частина (№ 7)
14. Наумова С. “Светит полная луна” (№ 7)
15. Невідомий автор. Козачок (№ 7)
16. Ой, лопнув обруч. Варіації на тему української народної пісні (№ 7)
17. Ой, Марічко, чичері. Українська народна пісня (№ 7)
18. Півник. Латиська народна пісня (№ 44)
19. Пуленк Ф. Тірольський вальс (№ 57)
20. Рахманінов С. Італійська полька (№ 7)
21. “Серенький козлик”. Російська народна пісня (№ 44)
22. Славкін М. “Нелепый случай” (№ 7)
23. Слонов Ю. “Я – почтальон” (№ 54)
24. Соснін С. Марш мишей (№ 7)
25. Теодоракіс М. Сіртакі (№ 7)
26. Три українські народні пісні. Обробка С. Ковальова (№ 7)

27. Чайковський П. Камаринська (з “Дитячого альбому”) (№ 44)
28. Чайковський П. Мазурка (з “Дитячого альбому”) (№ 7)
29. Чайковський П. Танець маленьких лебедів (з балету “Лебедине озеро”) (№ 7)
30. Черні К. Етюд (Менует) (№ 7)
31. Чичков Ю. Вісім поросят (№ 53)
32. Шаїнський В. “Улыбка” (№ 53)
33. Шостакович Д. Вальс-жарт (№ 44)
34. Шостакович Д. Шарманка (№ 44)
35. Штраус Й. На чарівному блакитному Дунаї (№ 7)
36. Штраус Й. Полька-піцикато (№ 7)
37. Шуберт Ф. Вальс (№ 12)
38. Шуберт Ф. Екосез Соль мажор (№ 12)
39. Юдахіна О. Пісенька про Діда Мороза (№ 54)

ТРЕТИЙ РІК НАВЧАННЯ

Музично-теоретичні відомості

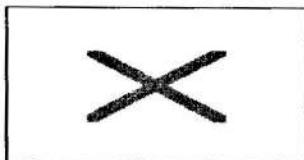
Зразки класичної, народної, сучасної музики різних жанрів, стилів і напрямків.
Танцювальні жанри: хабанера, регтайм, самба, фокстрот, бугі-вугі тощо.

Розвиток почуття метроритму

Виконання ритмічних послідовностей з ритмічним **ostinato**, наприклад:

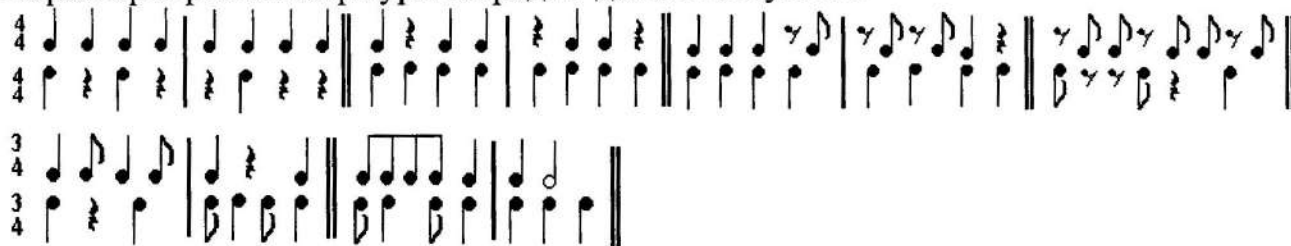
Виконання триголосних ритмічних послідовностей, наприклад:

Опрацювання притаманних певним жанрам характерних ритмічних фігур:

хабанера	X
регтайм	X
самба	X
бугі-вугі (елементи ритмічної лінії басу)	X

Характерні ритмічні фігури естрадно-джазової музики:

Підбір метроритмічних формул при створенні ритмічного акомпанементу або партитур музичних творів із подальшим використанням у репертуарі.

Читання з листа нескладних різноманітних творів із посібника “Граємо у шумовому оркестрі”.

Розвиток навичок гри в оркестрі

- засвоєння більш складних прийомів гри на інструментах шумового оркестру;
- удосконалення ансамблевої гри;
- виконання двоголосся на інструментах із певною висотою звука;
- розвиток художнього смаку;
- робота над артистичним виконанням творів.

Виховання творчих навичок

Відтворення запропонованих ритмоформул.

Виконання віршів із ритмічним акомпанементом.

Створення ритмічних рисунків до вступу і закінчення творів, що виконуються.

Елементарні навички диригування учнями нескладних творів.

Підбір учнями інструментів до супроводу творів, які вивчаються за фахом.

Колективне створення учнями ритмічних партитур до нескладних творів, які вивчаються або вивчатимуться в курсі музичної літератури.

Музично-дидактичні вправи на розвиток метроритмічного, тембрового, динамічного слуху зі збірника “Граємо у шумовому оркестрі”: “Прикрась вірші музикою”, “Музична казка”, “Склади свою мелодію і ритм”, “Соліст і оркестр”, “Створи ритм”, “Підіграй ритм”, “Відгадай ритм”, “Диригуй під музику”, “Створи в різних ритмах”, “Створи мажорну (мінорну) музику”, “Твори свою музику”.

Орієнтовний річний план

4–6 різноманітних за характером і рівнем складності творів, у тому числі, дитячі пісні, танці, обробки народної музики, програмні мініатюри, твори класичної та сучасної музики.

Читання з листа партій індивідуально, підгрупами в ансамблі, всім оркестром.

Читання ритмічного акомпанементу індивідуально, підгрупами в ансамблі, всім оркестром із партитур, таблиць, карток.

Контрольні заходи

Контрольні уроки – терміни проведення за вибором викладача.
Заліки наприкінці 1-го та 2-го семестрів (грудень, травень).
3–4 концертні виступи (протягом навчального року).

Орієнтовний репертуарний список

1. Абреу С. Тіко-тіко (№ 7)
2. Бізе Ж. Хабанера (фрагмент з опери “Кармен”) (№ 7)
3. Брамс Й. Петрушка (№ 1)
4. Вілльольдо А. Ель-чокло (№ 7)
5. Віночок з українських народних пісень (№ 1)
6. Гріг Е. В печері гірського короля (№ 7)
7. Гріг Е. Хо́да гномів (№ 7)
8. Джо́плін С. Рег кленового листа (№ 7)
9. Іванчику-білоданчику. Українська народна пісня (№ 1)
10. Іди, іди, дощику. Українська народна пісня. **Обробка Є. Ляшенка** (№ 7)
11. Кармінський М. Дама бубен (з мюзиклу “Робін Гуд”) (№ 7)
12. Корольок. Українська народна пісня (№ 1)
13. Купальська. Українська народна пісня (№ 7)
14. Огінський М. Полонез (№ 7)
15. Сонце. Грузинська народна пісня (№ 54)
16. Саульський Ю. Чорний кіт (№ 7)
17. Уоррен Г. Чаттануга Чу Чу (№ 7)
18. Філіпенко А. Ой, заграйте, дударики (№ 1)
19. Хачатурян К. Погоня (з балету “Чіполіно”) (№ 7)
20. Цфасман О. Невдале побачення (№ 7)
21. Чайковський П. Вальс (з балету “Спляча красуня») (№ 1)
22. Чайковський П. Марш дерев’яних солдатиків (з “Дитячого альбому”) (№ 53)
23. Шамо І. Києве мій (№ 7)
24. Шмітц М. Бугі-вугі (№ 7)
25. Шмітц М. Принцеса танцює вальс (№ 7)
26. Штраус Й. Полька “Трік-трак” (№ 7)
27. Щедрик. Українська народна пісня (№ 7)

БІБЛІОГРАФІЯ

Методична література

1. *Амлінська Р. С.* Наш оркестр інструментів-іграшок. – К.: Музична Україна, 1988.
2. *Андрєєва О. Ф.* Ударні інструменти сучасного симфонічного оркестру. – К.: Музична Україна, 1985.
3. *Барсова І. О.* Книга про оркестр. Друге видання. – К.: Музична Україна, 1988.
4. *Ветлугіна Н. О.* Музичний розвиток дитини. – К.: Музична Україна, 1978.
5. *Гуменюк А. І.* Українські народні музичні інструменти. – К.: Наукова думка, 1967.
6. *Гуцал В. О.* Грає оркестр українських народних інструментів. – К.: Мистецтво, 1978.
7. *Борисевич Ж. В., Дюміна Г. В., Кочарян М. В., Лисенко Л. М., Пашієва Н. О.* Граємо у шумовому оркестрі. – Харків: Обласний навчально-методичний центр підвищення кваліфікації працівників культосвітніх закладів, 2006.
8. *Іванов П. Г.* Оркестр українських народних інструментів. – К.: Музична Україна, 1981.
9. *Комаренко В. А.* Український оркестр народних інструментів. – К.: Радянська школа, 1966.
10. *Котонський В.* Ударні інструменти в сучасному оркестрі. – К.: Музична Україна, 1971.
11. *Кочарян М. В.* Шумовий оркестр у ДМШ. – Харків: Обласний навчально-методичний центр підвищення кваліфікації працівників культосвітніх закладів, 2003.
12. *Кукловська Н.* Ударна оркестра в дитячому садку. Частина перша. – Харків – К.: Державне видавництво України, 1930.
13. *Кучерук В. Ф.* Народний музичний інструментарій України. – Луцьк: Волинський державний університет, 1997.
14. *Лапченко В. П.* Методика початкового навчання гри в оркестрі народних інструментів. – К.: Музична Україна, 1985.
15. *Лебедев В. К.* Використання народних музичних інструментів у загальноосвітній школі. – Вінниця: Нова книга, 2004.
16. *Лисенко М. В.* Народні музичні інструменти на Україні. – К.: Мистецтво, 1955.
17. *Муха А. І.* Симфонічний оркестр і його інструменти. – К.: Музична Україна, 1967.
18. *Смаглій Г. А., Маловик Л. В.* Основи теорії музики. – Харків: Факт, 2005.
19. *Смаглій Г. А.* Сольфеджіо. 1, 2, 3, 4 частини. – Харків: Факт, 2005.
20. *Хоткевич Г. М.* Музичні інструменти українського народу. – Харків: Фонд національно-культурних ініціатив, 2002.

21. *Черкаський Л. М.* Українські народні музичні інструменти. – К.: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2005.
22. *Юцевич Є. О.* Музичні інструменти (інструменти сучасного симфонічного оркестру). Друге, доповнене видання. – К.: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1962.
23. *Юцевич Ю. Є.* Музика: словник-довідник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003.
24. *Якимчук С. Н.* Методика музичного виховання. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2003.
25. *Арисменди А. Л. де.* Дошкольное музыкальное воспитание. – М.: Прогресс, 1989.
26. *Аркин И. А.* Воспитание оркестрового музыканта. //Методические записки по вопросам музыкального образования. – М.: Музыка, 1966.
27. *Бублей С. Н.* Детский оркестр. – Л.: Музыка, 1983.
28. *Буданков О. А., Вахутинский М. Б., Петров В. К.* Практический курс игры на русских народных духовых и ударных инструментах. – М.: Музыка, 1991.
29. *Вахромеев В. А.* Вопросы методики преподавания сольфеджио в детской музыкальной школе. Третье издание, исправленное. – М.: Музыка, 1978.
30. *Ветлугина Н. А.* Детский оркестр. – М.: Музыка, 1976.
31. *Газарян С. С.* В мире музыкальных инструментов. Второе издание. – М.: Просвещение, 1989.
32. *Гарбузов Н. А.* Зонная природа тембрового слуха. – М.: Музгиз, 1956.
33. *Гарбузов Н. А.* Зонная природа темпа и ритма. – М.: Музгиз, 1950.
34. *Гоц П. П., Грабовский В. С., Цалай-Якименко А. С.* Методические рекомендации по внедрению активных методов обучения музыкальной грамоте с использованием моделирующих устройств. – К.: Республиканский методический кабинет Министерства культуры УССР, 1989.
35. *Грум-Гржимайло Т. Н.* Об искусстве дирижера. – М.: Знание, 1973.
36. *Дейнс Э.* Первая энциклопедия музыки. – М.: Махаон, 1999.
37. *Денисов Э. В.* Ударные инструменты в современном оркестре. – М.: Советский композитор, 1982.
38. *Дмитриев Г. П.* Ударные инструменты: трактовка и современное состояние. Второе издание. – М.: Советский композитор, 1991.
39. *Ержемский Г. Л.* Психология дирижирования: некоторые вопросы исполнительства и творческого взаимодействия дирижера с музыкальным коллективом. – М.: Музыка, 1988.
40. *Зимина А. Н.* Основы музыкального воспитания и развития детей младшего возраста. – М.: Издательский гуманитарный центр ВЛАДОС, 2000.
41. *Зиневич В. Г., Борин В. В.* Курс игры на ударных инструментах. В двух частях. – Л.: Музыка, 1979–1980.
42. *Кизант Г.* Техника игры на ударных инструментах. – К.: Музична Україна, 1986.
43. *Кленов А. С.* Там, где музыка живет. – М.: Педагогика-Пресс, 1994.
44. *Климова Л. А.* Играем в оркестре. – СПб.: Композитор, 2002.

45. *Комиссарова Л. Н., Костина Э. П.* Наглядные средства в музыкальном воспитании дошкольников. – М.: Просвещение, 1986.
46. *Кононова Н. Г.* Обучение дошкольников игре на детских музыкальных инструментах. – М.: Просвещение, 1990.
47. *Королева Е. А.* Азбука музыки в сказках, стихах и картинках. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2001.
48. *Королева Е. А.* Музыка в стихах и картинках. – М.: Просвещение, 1994.
49. *Крюкова В. В.* Музыкальная педагогика. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2002.
50. *Кузьмичева Л. В.* Организация оркестра в детском саду. – Минск: Республиканский методический кабинет Министерства просвещения БССР, 1973.
51. *Купинский К. М.* Школа игры на ударных инструментах. – М.: Музыка, 2000.
52. *Лаптев И. Г.* Детский оркестр в начальной школе. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2001.
53. *Лаптев И. Г.* Оркестр в классе. – М.: Музыка, 1980.
54. *Лаптев И. Г.* Оркестр в классе. Выпуск 2. – М.: Музыка, 1991.
55. *Лизнева Т. П.* Осуществление межпредметных связей в процессе обучения учащихся младших классов ДМШ. – Минск: Республиканский методический кабинет Министерства культуры БССР, 1983.
56. *Макиевский С. А.* Ритмика для всех. Школа постановки барабанщика. – К.: Музична Україна, 2005.
57. *Металлиди Ж. Л., Перцовская А. И.* Мы играем, сочиняем и поем. – Л.: Советский композитор, 1989.
58. *Михайлова М. А.* Развитие музыкальных способностей детей. – Ярославль: Академия развития, 1997.
59. *Мясоедова Н. С.* Музыкальные способности и педагогика. – М.: Престо, 1997.
60. *Панаиотов А. Н.* Ударные инструменты в современных оркестрах. – М.: Советский композитор, 1973.
61. *Певная А. В.* Все мы музыканты. – М.: Музыка, 1981.
62. *Поляков О. И.* Язык дирижирования. – К.: Музична Україна, 1987.
63. *Ражников В. Г.* Диалоги о музыкальной педагогике. – М.: Музыка, 1989.
64. *Раздобудов А.* Школа игры на ударных инструментах. – М.: Издательство В. Катанского, 2003.
65. *Розанов В. И.* Инструментоведение. – М.: Советский композитор, 1981.
66. *Ротерс Т. Т.* Теория и методика развития личности школьника на ритмических занятиях в общеобразовательной школе. – Луганск: Альма матер, 2001.
67. *Сабинина М. Д.* Голоса инструментов. О симфоническом оркестре. – М.: Знание, 1961.
68. *Синяева Л. С.* Воспитание метроритмических навыков на уроках сольфеджио. – М.: Центральный научно-методический кабинет Министерства культуры РСФСР, 1988.
69. *Сиротина Т. Б.* Ритмическая азбука. – Донецк, 1993.
70. *Тимоха Н. И., Борисова Т. Б.* Методические рекомендации по обобщению и пропаганде передового педагогического опыта работы детских музыкаль-

- ных школ. – К.: Институт повышения квалификации работников культуры, 1983.
71. Уманский Л. А. Психология организаторской деятельности школьников. – М.: Просвещение, 1980.
 72. Фомин В. С. Оркестр и дирижер. – Л.: Музыка, 1969.
 73. Халабузарь П. В., Попов В. С. Теория и методика музыкального воспитания. – СПб.: Лань, 2000.
 74. Хромушин О. Н. Учебник джазовой импровизации. – СПб.: Композитор, 2002.
 75. Чулаки М. И. Инструменты симфонического оркестра. Четвертое издание, исправленное и дополненное. – М.: Музыка, 1983.
 76. Шатковский Г. И. Развитие музыкального слуха. – М.: Музыка, 1996.
 77. Шеметов П. Ф. Школа концертно-дирижерского искусства. – Харьков: Лівий берег, 2004.
 78. Элементарное музыкальное воспитание по системе Карла Орфа. – М.: Советский композитор, 1978.